

Rundskriv til forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag

Rundskrivet gjelder forskrift 19. juni 2012 nr. 592 om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag. Rundskrivet gjelder for driftsåret 2015/2016.

Innhold

1. BEGREPSAVKLARINGER OG SAKSBEHANDLING	5
2. FORKLARING TIL BESTEMMELSENE	6
GRUNNVILKÅR, § 2:.....	6
§ 3 KRAV TIL SØKNADEN	11
§ 4 DRIFTSTILSKUDD	12
§ 5 ETABLERINGSTILSKUDD	12
§ 6 PRODUKSJONSPREMIE	13
§ 7 KALVESLAKTETILSKUDD	15
§ 8 EKTEFELLE-/SAMBOERTILLEGG	16
§ 9 OPPLYSNINGSPLIKT OG KONTROLL	16
§ 10 RETTING AV FEILUTBETALINGER	18
§ 11 AVKORTNING M.V.	19
§ 12 INNKREVING AV TILBAKEBETALINGS- ELLER AVKORTINGSBELØP	23
§ 13 ADMINISTRASJON, KLAGE OG DISPENSASJON	25

1. Begrepsavklaringer og saksbehandling

Formålet med rundskrivet

Formålet med rundskrivet er å skape en enhetlig, lik og juridisk riktig behandling av søknader om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag.

Begrepsavklaring og presiseringer

Reindriftsåret er i perioden 1. april det ene året til og med 31. mars i påfølgende år.

Avgiftspliktig salgsinntekt betyr i denne sammenheng levering av varer mot vederlag. Etter forskriften er innholdet av begrepet noe snevrere forskjell § 2 og § 6. Begrepene er forklart nærmere under forklaringen av de forskjellige bestemmelsene i forskriften.

Næringsinntekt: når forskriften anvender vilkåret næringsinntekt betyr dette i denne sammenheng salgsinntekt. Ved en feil ble ikke vilkåret endret i § 3 første ledd bokstav b fra «næringsinntekt» til «salgsinntekt» ved revisjon av forskriften i 2015. Etter § 2 gjelder vilkåret omsetning av reinkjøtt i siidaandelsleders merke, mens etter § 6 gjelder det både kjøttprodukter som er basert på reinsdyret eller kun reinsdyrkjøtt. Bestemmelsen i § 2 er et grunnvilkår, og dermed snevrere. Avgiftsplikten vurderes etter merverdiavgiftens regler, og blir avgjort av skattemyndighetene.

Siida: Begrepet «siida» i forskriften er det samme begrepet som er brukt i reindriftsloven § 60 jf. § 51. Dette betyr for eksempel at reinbeitedistriktene i Vest-Finnmark reinbeiteområde sammenfaller med sommersiidabegrepet, og det menes derfor reinbeitedistriktet når det skrives «siida». Mens for eksempel i reinbeitedistrikt 16 menes det den enkelte sommersiida når det skrives «siida» i forskriften, og ikke reinbeitedistriktet som et hele.

Forskriftens hjemmelsgrunnlag

Forskriften er gitt med hjemmel i Stortingets årlige vedtak om reindriftsavtalen, som er en næringsavtale mellom staten og Norske Reindriftsamers Landsforbund. Budsjettvedtaket er hjemlet i Grunnlovens § 75. Forskriften har ikke hjemmel i lov, men i et budsjettvedtak, noe som har betydning for hvilke reaksjoner som kan vedtas etter forskriften. Forskriften har f.eks ikke noen tvangshjemmel.

Det geografiske virkeområdet for forskriften

Virkeområdet for forskriften er hele reindrifts-Norge jf. reindriftsloven §§ 4 og 8. Det vil si både det samiske reinbeiteområdet samt tamreinlagene.

De forskjellige forvaltningsorgans rolle i tilskudsbehandlingen.

Fylkesmannens behandler søknadene i første instans. Landbruksdirektoratet er klageinstans og siste instans jf. forvaltningslovens § 28 første ledd. **Det er kun ett unntak fra denne regelen.** Dersom Landbruksdirektoratet etter forskriftens § 6 fjerde ledd fatter vedtak om dispensasjon fra inntektsgrensen i § 6 andre ledd kan vedtaket om dispensasjon påklages til Landbruks- og matdepartementet jf. forskriftens § 13 andre ledd.

Hvem er part. Hvem kan søke om tilskudd?

Part jf. forvaltningsloven § 2 bokstav e etter denne forskriften er kun leder(e) av siidaandel/tamreinlag. Kun disse kan søke tilskudd, og få det utbetalt. Dette følger forutsetningsvis av forskriftens § 2.

Hvem kan klage?

Ettersom det kun er leder(e) av siidaandelen som er part jf forvaltningsloven § 2 bokstav e, er det kun disse som kan klage etter forvaltningslovens regler.

Behandlingen av tilskudd skjer etter de generelle reglene i forvaltningsloven, med mindre noe annet er spesifikt regulert.

2. Forklaring til bestemmelsene**Grunnvilkår, § 2:*****Første ledd***

Forskriftens § 2 første ledd nr. 1, 2, 3 og 4 er grunnvilkårene i forskriften. Disse er kumulative vilkår, noe som betyr **alle fire vilkår må være oppfylt for at siidaandelen i det hele tatt kan få tilskudd**. Det er altså en forutsetning for å få tilskudd at forskriftens § 2 første ledd nr. 1, 2, 3 og 4 er oppfylt, og kommer i tillegg til eventuelle andre vilkår som måtte følge av andre bestemmelser i forskriften som f.eks. § 6 som regulerer produksjonspremie.

Verken driftstilskudd etter § 4, produksjonspremie etter § 6, kalveslaktetilskudd etter § 7 eller ektefelle-/samboertillegg etter § 8 kan innvilges dersom ikke grunnvilkårene i § 2 første ledd nr 1, 2, 3 og 4 er oppfylt. Etableringstilskudd etter § 5 kan innvilges selv om inntektskravet etter § 2 første ledd nr. 1 ikke er oppfylt. Vilkårene i § 2 første ledd nr. 2, 3 og 4 må uansett være oppfylt.

Kun leder(e) av siidaandel/tamreinlag kan søke tilskudd. Dette følger forutsetningsvis av forskriftens § 2.

Første ledd nr. 1

Salg/omsetning av kjøtt omfatter både salg på det private markedet og til slakterier.

Med «avgiftspliktig salsinntekt» menes her salg/omsetning av kjøtt fra rein i siidaandelens eget merke. Avgiftsplikten vurderes etter merverdiavgiftens regler, og blir avgjort av skattemyndighetene.

Kravene til dokumentasjon ved salg på det private marked, reguleres i forskriftens § 3 bokstav e, jf. animaliehygieneforskriften § 21 bokstav i. Dokumentasjonskravet stilles fordi forvaltningen skal ha kontroll med antall rein som slaktes. Innføringen av animaliehygieneforskriften kapittel VIIc er implementert som følge av EØS-avtalen.

Kun salg av reinkjøtt fra leder av siidaandelens merke kan medregnes. Salg av reinkjøtt med andres merke kan ikke medtas i beregningen, selv om de inngår under den samme siidaandelen. Inntekter fra salg av rein for barn under 16 år lignes sammen med foreldrene jf. skatteloven § 2-14 nr. 1.

Andre inntekter fra reindriften som for eksempel biprodukter av rein og duodji kan ikke medtas i beregningsgrunnlaget.

Dersom to reineiere har felles siidaandel etter reindriftsloven § 13 er det avgjørende at de samlet har en avgiftspliktig inntekt fra salg av kjøtt på minimum 50 000 kr.

Første ledd nr. 2

Dette vilkåret omhandler alderspensjon i sin helhet. Det skilles ikke mellom ordinær pensjon og gradert alderspensjon/fleksibel pensjonsordning. Mottar vedkommende tidligpensjon eller AFP er det å regne som «alderspensjon» etter forskriften, og vedkommende anses derfor å motta alderspensjon. Hvis yngste ektefelle/samboer i en felles siidaandel fyller 67 år mellom 1. april og 31. mars i tilskuddsåret, må han/hun gi avkall på alderspensjon for å få utbetalt tilskudd etter reindriftsavtalen. Hvis vedkommende avstår fra alderspensjon må dette dokumenteres fra NAV.

Tidligpensjon i reindriften regnes ikke som alderspensjon etter § 2 første ledd nr. 2. Dette er en selvstendig ordning som ikke har noen innvirkning på vurderingen av om siidaandelsleder mottar alderspensjon.

Første ledd nr. 3

Hovedregel

Hovedregelen er at siidaandeler har rett til tilskudd når reintallet i siidaen/distriktet den 31. mars er innenfor fastsatt øvre reintall.

Men dette gjelder ikke de siidaandeler som ennå ikke har oppfylt Reindriftsstyrets vedtak med pålegg om reduksjon etter RL § 60, tredje ledd. De vil ikke ha rett til tilskudd selv om siidaen samlet er innenfor øvre reintall, jfr LMD sin uttalelse i brev av 23.01.2015 til Fylkesmannen i Finnmark vedrørende hvordan forskriften § 2 skal tolkes.

LMD uttaler at «[d]ersom siidaen ikke er inne i en reduksjonsprosess får ingen siidaandeler tilskudd dersom siidaen har et for høyt reintall, uavhengig av hvordan siidaandelene fordeler reintallet mellom seg. På samme måte får alle siidaandelene tilskudd dersom siidaen er innenfor reintallet sitt.

Situasjonen er en annen når en siida er inne i en reduksjonsprosess. Dette følger forutsetningsvis av § 2 nummer 3, som i de ulike unntaksalternativene implisitt forutsetter dette. Regelen skulle sikre at siidaandeler som følger det som er fastsatt i en reduksjonsprosess gjennom en reduksjonsplan eller pålegg om forholdsmessig reduksjon, skal få tilskudd selv om siidaens reintall er høyere enn fastsatte øvre reintall. Men av dette kan vi også slutte at de siidaandelene som ikke følger påleggene eller reduksjonsplanen heller ikke skal få tilskudd.»

Uttalelsen må anses som en prinsipputtalelse og avklaring på spørsmålet.

Landbruksdirektoratet vil i denne sammenheng også vise til formålsbestemmelsen i forskriften der det heter at formålet med tilskuddet blant annet er å bidra til en bærekraftig reindrift.

Videre følger det forutsetningsvis av partsbegrepet i forvaltningsloven § 2 bokstav e at den som får et vedtak rettet mot seg, plikter å innrette seg etter dette. Det vises til ordlyden der det heter at en part er en «person som en avgjørelse retter seg mot». Vedtak om forholdsmessig reduksjon retter seg direkte mot siidaandelsleder. Forholdsmessig reduksjon er et individuelt pålegg som må oppfylles av den enkelte siidaandelsleder uavhengig av om distriktets/siidaen reintall i samsvar med fastsatt øvre reintall for distriktet/siidaen.

Det er en forutsetning for å kunne behandle søknaden at alle siidaandeler i siidaen må ha godkjent melding om reindrift pr. 31. mars i reindriftsåret. Dette skyldes at reintallet på siida-/distriktnivå sammenlignes ved å summere siidaandenes reintall i melding i reindrift opp mot reintallet i bruksreglene.

Unntak:

Unntak fra hovedregelen følger av bokstavene a til e, og er aktuell å anvende der siidaens/distriktets reintall er over øvre reintall. Det betyr at siidaandelen likevel kan få tilskudd selv om siidaen samlet er over øvre reintall så fremt at siidaandelen oppfyller vilkårene i en av unntaksbestemmelsene.

Bokstav a, b og c gjelder når siidaandelen er i en reduksjonsprosess. Bokstav e gjelder der siidaandelen ikke er i en reduksjonsprosess eller er ferdig med en reduksjonsprosess.

Bokstav d gjelder uavhengig av om siidaandelen er i en reduksjonsprosess eller ikke.

Bokstav a: Dersom siidaandelen ikke overskrider det reintallet som er godkjent for siidaandelen i bruksreglene etter reindriftsloven § 60 fjerde ledd, har siidaandelen rett på tilskudd.

Bokstav b: Dersom det er fastsatt reduksjonsplan etter reindriftsloven § 60 tredje ledd, og reintallet i siidaandelen er i samsvar med denne innen 31. mars i reindriftsåret, kan siidaandelen få tilskudd. Bestemmelsen gjelder kun i den perioden reduksjonsplanen er satt.

Siidaandeler i siidaen som ikke har et reintall som er i samsvar med reduksjonsplanen innen 31. mars i reindriftsåret er ikke berettiget tilskudd.

Unntaket i bokstav b retter seg mot tilfeller som reguleres i reindriftsloven § 60 tredje ledd første punktum, altså der siidaen selv har utarbeidet en reduksjonsplan, ikke når Reindriftsstyret har gjort det.

Fylkesmannen godkjenner reduksjonsplanen etter de materielle og prosessuelle krav som stilles til den jf reindriftsloven § 60 tredje ledd, se Reindriftsstyrets sak 33/12. Når reduksjonsplanen er godkjent, fylles reduksjonstillene inn i Grunnmur av Fylkesmannen.

Reduksjonsplaner som mottas etter 31. mars i reindriftsåret kan ikke legges til grunn for vurdering av om vilkåret er oppfylt.

Bokstav c: Dette unntaket gjelder det tilfellet der Reindriftsstyret har fattet vedtak om forholdsmessig reduksjon av reintall etter reindriftsloven § 60 tredje ledd. Siidaandelen må

være innenfor reintallet som er fastsatt i reduksjonsplanen innen 31. mars i reindriftsåret for å få tilskudd. Bestemmelsen gjelder kun i den perioden reduksjonsplanen er satt.

Når reduksjonsplanen er vedtatt, skal fylkesmannen legge inn tallene i Grunnmur.

Bokstav d: Denne bestemmelsen ble endret i forbindelse med reindrifftsavtalen 2015/2016 fra å være en bestemmelse om at den enkelte siidaandelen ikke kunne overskride sitt reintall med mer enn 5 rein, til at overskridelsen ikke kunne overstige 5%.

Dette unntaket gjelder det tilfelle der siidaens totale reintall overstiger tallet i godkjente bruksreglene, og en bestemt siidaandel **samtidig** overstiger reintallet, enten der siidaandelen har et fastsatt øvre reintall etter § 60 4. ledd eller når siidaandelen er inne i en reduksjonsprosess.

Permanent øvre reintall på siidaandelnivå kan kun fastsettes etter reindrifftsloven § 60 4. ledd.

Bestemmelsen kan også anvendes når siidaandelen er pålagt forholdsmessig reduksjon etter § 60 3. ledd.

Bokstav d gjelder uavhengig om siidaandelen er inne i en reduksjonsprosess.

Bokstav e: Siidaandelsforskriften § 2 nummer 3 bokstav e ble innført 1. juli 2015.

Dette unntaket gjelder siidaandeler **som ikke er inne i en reduksjonsprosess eller er ferdig med reduksjonsprosessen**. Når reinbeitedistriktet/siidaen overstiger fastsatt øvre reintall, vil de siidaandeler som har bidratt til å øke, ikke få tilskudd. Dersom siidaandelen ikke har økt sitt reintall etter dette, kan den få tilskudd.

Siidaen/distriktet har aldri hatt reduksjonsprosess:

Når det skal beregnes om en siidaandel har bidratt til å øke siidaens reintall, tas det utgangspunkt i siidaandelens godkjente melding om reindrift fra året før.

Dersom Fylkesmannen ved gjennomgangen av alle siidaandelens melding om reindrift i et reinbeitedistrikt/siida ser at siidaen har oversteget øvre fastsatt reintall, skal Fylkesmannen orientere distriktet/siidaen og anmode de om å utarbeide en reduksjonsplan etter reindrifftslovens § 60 tredje ledd første punktum. I tillegg skal Fylkesmannen orientere Landbruksdirektoratet om overskridelsen i distriktet/siidaen.

Siidaen/distriktet har hatt en reduksjonsprosess, og er ferdig med denne:

Når det skal vurderes om siidaandelen ikke har bidratt til å øke «siidaens total reintall» i tilfeller der distriktet/siidaen har hatt en reduksjonsprosess, skal vurderingen gjøres ut fra det tallet siidaandelen skulle oppnådd etter reduksjonsprosessen. Dette gjelder både reduksjonsplan siidaen selv har fastsatt, eller tvungen forholdsmessig reduksjon.

Bestemmelsen er utformet for å oppfordre siidaandelene til ikke å øke reintallet, men holde seg på et stabilt reintall også etter at reduksjonsprosessen er avsluttet. Dette gjelder både der siidaen selv utarbeider en reduksjonsplan eller blir pålagt en forholdsmessig reduksjon. En reduksjonsprosessen gjelder kun i den perioden den er fastsatt å gjelde, som regel fra 1-3 år.

Bestemmelsen skal også forstås slik at de siidaandeler som oppnår det fastsatte reintallet i henhold til en reduksjonsplan **året etter reduksjonsplanen skulle være oppfylt** også er berettiget til å få tilskudd. Hvis reduksjonsplanen gikk ut i 2015, og siidaandelen først oppnår det fastsatte tallet i 2016, er den berettiget tilskudd for 2016. Dette er avklart med LMD.

En økning av reintallet fra 2015 til 2016 opp til fastsatt reintall regnes ikke som en økning i henhold til bokstav e. For eksempel hvis en siidaandel pr. 31. mars 2015 skulle redusert til 100 rein, men har redusert til 80 rein, kan han/hun dermed øke til 100 rein i 2016.

De siidaandelene (i siidaer som er over øvre reintall) som har økt i 2014/2015, men som holder seg på samme reintall, eller reduserer i 2015/2016 vil også få tilskudd. Dette til tross for at de har økt reintallet i forhold til reduksjonsvedtaket fra 2014.

LMD har også avklart at flere siidaandeler seg imellom kan avtale en fordeling av reintallet, forutsatt at reintallet samlet på siidanivå ikke overstiges. En slik avtale må underskrevet av partene. Forpliktende avtaler må sendes Fylkesmannen, som igjen sender det videre til Landbruksdirektoratet så snart de er inngått, og senest innen 31. mars i tilskuddsåret.

Første ledd nr. 4

Dette er det siste av i alt fire kumulative som må være oppfylt for å få innvilget tilskudd etter forskriften. Opplysninger om slektskap i melding om reindrift legges til grunn.

Vilkåret kom inn reindrifftsavtalen 2013/2014. Formålet med vilkåret er å stimulere til reindrift som hovedvirksomhet, og stimulere til at reinflokken i det vesentlige eies av kjernefamilien.

Medlemmene som regnes med i disse 85 prosentene er:

- Siidaandelsleder
- Siidaandelsleders samboer/ektefelle.
- Siidaandelsleders barn, barnebarn, oldebarn
- Siidaandelsleders foreldre, besteforeldre, oldeforeldre
- Siidaandelsleders søsken

Ved felles siidaandel skal begge lederes slektninger/familiemedlemmer regnes med i disse 85 prosentene. Adoptivbarn er likestilt med egne barn. Dersom det ikke er en felles siidaandel medregnes ikke samboerens/ektefellens særkullsbarn.

Når det gjelder forholdet mellom avkortningsregelen i § 2 nr. 4 og § 2 nr. 3 bokstav d kan tilskuddsbeløpet avkortes etter begge reglene uavhengig av hverandre.¹ Det betyr at det totale tilskuddsbeløpet kan avkortes både etter regelen i § første ledd 2 nr. 4 og § 2 første ledd nr 3 bokstav d. Dette er avklart med LMD.

Andre ledd

---

¹ Brev fra Landbruks- og matdepartementet adressert til NRL 24.05.13 med forslag til forskrifter til Reindrifftsavtalen 2013/2014.

Forskriftens § 2 andre ledd er en særregel om hvilket tallgrunnlag som skal legges til grunn i siidaer som har hatt offentlig kontrollert telling av rein.

Utgangspunktet er at det er tallene i godkjent melding om reindrift før eventuell telling som skal benyttes for tilskuddsbehandlingen. Dette fyller fylkesmannen inn i grunnmur.

Særregelen i andre ledd medfører at all avgang av rein (salg, tap, overføring etc.) som har funnet sted etter siste pålagte offentlige telling i driftsåret skal dokumenteres.

Vilkåret «dokumenteres» betyr at siidaandelen må sannsynliggjøre at avgangen faktisk har funnet sted. Det kreves alminnelig sannsynlighetsovervekt. Det avgjørende, og formålet med dokumentasjonen er at den er detaljert nok til å bevise at en handling faktisk har funnet sted, og dermed kan etterprøves. Følgende detaljer må uansett være med:

- hvilken type avgang
- tidspunkt for avgang
- antall dyr

Det vises for øvrig til forskriftens § 9 der det heter at forvaltningen kan innhente den informasjon den «finner nødvendig» for å kunne forvalte tilskuddsordningen.

Se for øvrig lagmannsrettsdom LH-2008-27582 som gjaldt dokumentasjon og godkjenning av avgang (salg) av livdyr. Etter denne dommen er det ikke et absolutt krav at kontroll og godkjenning må gjøres på forhånd eller samtidig med avgangen av dyre(ne).

Dokumentasjon kan skje ved at forvaltningen selv dokumenterer avganger eller at en annen offentlig tjenestemann bekrefter dette. Det kan for eksempel være Statens Naturoppsyn, Reinpolitiet eller Mattilsynet.

Dokumentasjon og godkjenning av avgang må skje før innen 10. april. Dette er siste frist.

§ 3 Krav til søknaden

Første ledd: Med «søknad» i forskriften menes også vedlegg, selv om vedlegg er fjernet fra forskriftstekstens ordlyd.

Vedlegg som det ikke er mulig å levere 10. april, kan det gis utsettelse på innlevering. Fristen for å levere selvangivelse for næringsdrivende er 31. mai. Pr. mars 2016 er det ikke lenger mulig å levere selvangivelsen pr. papir.

Fylkesmannen kan i tråd med god forvaltningsskikk på ulovfestet grunnlag gi utsettelse på innlevering av søknad og vedleggdokumenter som tilskuddsmottaker har en relevant og viktig grunn, som f.eks sykdom og lignende.

Andre ledd:

Bokstav b: når forskriften anvender vilkåret «næringsinntekt» betyr dette i denne sammenheng salgsinntekt. Ved en feil ble ikke vilkåret endret i § 3 første ledd bokstav b fra «næringsinntekt» til «salgsinntekt» ved revisjon av forskriften i 2015.

Med «næringsinntekt» menes her inntekter som stammer fra salg av kjøtt av rein i eget merke. Se kommentarene for forskriftens § 2 første ledd nr. 1 overfor.

Med «annen dokumentasjon» menes her et etterprøvbart og tilstrekkelig detaljert bevis for oppnådd næringsinntekt. Dette kan f.eks. være kvittering/bilag som stammer fra privat salg av rein.

Bokstav c: Slaktebilag leveres elektronisk fra slakteri som excel-fil. Denne legges inn i grunnmur, og det er tallene i grunnmur som legges til grunn ved saksbehandlingen. Eventuelle korrigeringer som reineier opplyser om, må registreres og legges inn i grunnmur. Privatslakt etter animaliehygieneforskriften legges inn som avgang i melding om reindrift.

Bokstav e: Etter animaliehygieneforskriften § 21h er det ikke tillatt å omsette mer enn 10 reinsdyr privat.

§ 4 Driftstilskudd

For ledere av siidaandeler som er under 30 år per 1. januar i tilskuddsåret er driftstilskuddet kr 25 000.

§ 5 Etableringstilskudd

Tilskuddet innvilges kun ved «overdragelse». Overdragelse er et innarbeidet juridisk begrep og betyr:

- salg
- arv
- gave
- avtale

Enhver overføring av ansvaret som siidaandelsleder **må i tillegg** oppfylle de materielle vilkårene etter reindrifftslovens § 15. Overføringen av siidaandel skal sendes fylkesmannen som skal kontrollere at de formelle vilkår foreligger.

Tilskuddet innvilges ikke ved opprettelse av en ny siidaandel etter reindrifftslovens § 11 eller ved oppretting av sideordnede rekrutteringsandeler etter reindrifftslovens § 12. Dersom siidaandelen overdras til et ektepar slik at det blir en felles siidaandel etter reindrifftslovens § 13, **utbetales det kun ett tilskudd.**

Personen som overtar siidaandelen må dokumentere selve overdragelsen, samt at vedkommende oppfyller kravene i reindrifftslovens §§ 9 og 10 hvis det dreier seg om reindrift i det samiske reinbeiteområdet eller § 8 for tamreinlagene.

Så lenge søker oppfyller de materielle kravene i §§ 4 og 5, kan vedkommende innvilges både etableringstilskudd og ordinært driftstilskudd i § 4.

Det er på tidspunktet for overdragelsen av siidaandelen at den nye lederen av siidaandelen må være under 35 år. Om vedkommende overskrider denne aldersgrensen i løpet av de tre første årene etter overdragelsen får det ingen begrensninger i retten til dette tilskuddet.

Det er gjort unntak fra inntektskravet i § 2 nr. 1 for de som søker om etableringstilskudd. Det vil si at hvis søker ikke oppnår en avgiftspliktig inntekt på minimum kr. 50.000 fra salg av kjøtt fra rein i eget merke i tilskuddsåret vil vedkommende likevel ha rett på etableringstilskuddet.

§ 6 Produksjonspremie

Grunnlaget for produksjonspremien er avgiftspliktig salg av reinkjøtt samt andre avgiftspliktige næringsinntekter fra selve reinsdyret. Formålet med produksjonspremien er å premiere innsats, produksjon og videreforedling av produkter som stammer fra reinsdyret. Tilskuddsordningen ble innført i 2003/2004.

Med «avgiftspliktig salgsinntekt» menes her salg av kjøtt og andre avgiftspliktige salgsinntekter som **må stamme fra selve reinsdyret** som kan inngå i beregningsgrunnlaget.

Følgende inntekter inngår i beregningsgrunnlaget for produksjonspremie:

- Avgiftspliktig salg av reinkjøtt som er innrapportert (jf. forskrift om rapportering av slaktet rein)
- Avgiftspliktig salg av kjøtt, innmat, blod. All privat salg må følge kravene i animaliehygieneforskriften kapittel VIIc.
- Avgiftspliktig inntekt fra salg av skinn, horn, bein.
- Avgiftspliktig inntekt fra husflid/duodji produsert av og basert på siidaandelens egne rein.

Eksempelvis inngår følgende inntektsposter ikke som grunnlag for beregning av produksjonspremie:

- Avgiftspliktig inntekt gjennom videreformidling av innkjøpt kjøtt.
- Avgiftspliktig inntekt fra utleie av husvære i reindriften.
- Avgiftspliktig inntekt fra jakt/fiske og bærplukking.
- Inntekt fra lønnet arbeid eller verv.
- Salg av livdyr
- Utleie av kjørerein

Ved tilskuddsbehandlingen legges til grunn postene 321 og 322 fra næringsoppgavens tilleggsskjema, RF 1177B som heter «Landbruk [det aktuelle år]» for å kontrollere om det er tale om «avgiftspliktige salgsinntekter». I veiledningen fra Skatteetaten, post 322 heter det:

«I denne posten føres alle inntekter av videreforedlede produkter fra rein, samt bearbeidede biprodukter fra rein, herunder husflidsvarer. Inntekt fra salg av slaktedyr og biprodukter til slakteri og oppkjøpere omfattes ikke av denne posten og føres i post 321. Postene 321 og 322 skal til sammen gi grunnlag for beregning av produksjonspremie etter reindriftsavtalen.»

I tidligere veileder var det vist til en inntektsgrense på 30 000 kr for produksjonspremie av doudji/husflid. **Tidligere inntektsgrense gjelder ikke lenger.**

Hvilke inntekter som anses som næringsinntekt er opp til skatteetaten å avgjøre etter gjeldende regelverk på området. Fylkesmannen mottar imidlertid næringsoppgave og tilleggsskjemaer før ligning av selvangivelsen. Dersom saksbehandler ved etterfølgende kontroll oppdager feil i næringsoppgaven skal saksbehandler **ikke rette disse opp etter eget tiltak**, men orientere skattemyndighetene om feilen.

Etter § 3 andre ledd bokstav b kan andre reineiere utenom leder(e) av siidaandel legge ved kopi av slaktebilag eller annen dokumentasjon på annen salgsinntekt. De øvrige reineierne må dermed enten legge ved kopi av tilleggsskjema til næringsoppgaven, slaktebilag eller annen dokumentasjon på avgiftspliktig salgsinntekt.

Vilkåret «dokumenteres» betyr at reineieren må sannsynliggjøre at salgsinntekten faktisk har funnet sted. Det kreves alminnelig sannsynlighetsovervekt. Det avgjørende, og formålet med dokumentasjonen er at den er detaljert nok til å bevise at en handling har funnet sted, og dermed kan etterprøves. Om dokumentasjonen oppfyller disse kravene er opp til hver saksbehandler å avgjøre, men formålet må være oppnådd.

Dersom salgsinntekten dokumenteres gjennom slaktebilag eller annen dokumentasjonen enn tilleggsskjema til næringsoppgave, er det salgsinntektbeløpet ekskl. merverdiavgift som skal legges til grunn for produksjonspremieberegningen. Årsaken til dette er at salgsinntekten som føres opp i næringsoppgavens tilleggsskjema post 321 og 322 er ekskl. mva. Næringsutøverne skal ikke innvilges produksjonspremie for merverdiavgiften.

Selv om produksjonspremien kan beregnes av inntekter fra alle reineiere i siidaandelen, skal produksjonspremien utbetales til leder av siidaandel. Tilskuddet utbetales til den som står oppført som leder av siidaandelen.

Hvis et ektepar innehar en felles siidaandel, utbetales tilskuddet til det kontonummeret som er oppgitt på søknadsskjemaet. Det er ikke anledning til å dele opp tilskuddet for utbetaling til flere konti.

Dersom siidanandelsleder(e) i etterkant av søknaden kommer med et annet kontonummer, kan tilskuddet utbetales til dette nye kontonummeret.

Beregningsgrunnlaget har en øvre grense på hhv kr 600 000 for siidaandeler og kr. 1 000 000 for tamreinlag.

Fjerde ledd:

Direktør for reindrift i Landbruksdirektoratet kan dispensere fra beløpsgrensen i bestemmelsens andre ledd ved avvikling av en siidaandel der hele flokken slaktes. **Det er altså kun inntektsgrensen i § 6 andre ledd det kan dispenseres fra.**

Dersom dispensasjon innvilges av Landbruksdirektoratet kan vedtaket om dispensering fra beløpsgrensen påklages til Landbruks- og matdepartementet etter reglene i forvaltningsloven jf forskriftens § 13 andre ledd. Dette er et unntak fra den klare hovedregel om at Landbruksdirektoratet avdeling reindrift er endelig instans ved påklaging av vedtak.

Bestemmelsen er en «kan»-regel, noe som angir et forvaltningsskjønn. Se forklaring til forskriftens § 11 første ledd for hvilke momenter som kan inngå i skjønnet. Se også den skjerpede kravet til begrunnelsen av vedtak som beror på skjønn etter forvaltningslovens § 25.

§ 7 Kalveslaktetilskudd

Kalveslaktetilskuddet gjelder for alle reinbeiteområder.

Kalveslaktetilskuddet innvilges for hele slakteperioden i reindriftsåret, det vil si fra 15.august til 31.mars, og følger ikke kalenderåret som næringsinntekten.

Tilskuddet innvilges kun når både slakting og klassifisering er utført ved slakteri godkjent av Mattilsynet. Dette betyr at tilskuddet ikke kan innvilges dersom slakt og/eller klassifisering utføres på foredlingsbedrifter. Kalveslaktetilskuddet innvilges heller ikke ved privat slakt.

Kalveslakt som kasseres rapporteres av slakteriene til Landbruksdirektoratet. Det gis også kalveslaktetilskudd for kalveslakt som skal kasseres. Dette gjøres fordi formålet med kalveslakt er å redusere presset på vinterbeitene, og dermed bidra til å forminske tapene i løpet av vinteren, slik det legges til grunn i Prop. 68 S 2014-2015 (proposisjonen til Stortinget i forbindelse med reindriftsavtalen 2015/2016).

Slakteriene det slaktes hos må oppfylle kravene til rapportering i forskrift om rapportering av slaktet rein og lagerbeholdning (rapporteringsforskriften). § 5 bokstav k pålegger slakteriene å rapportere iht. EUROP-klassifisering.

For å kunne rapportere EUROP-klassifisering må vedkommende som rapporterer etter rapporteringsforskriften ha gjennomgått kurs i klassifisering. Kurset tilbys av Animalia AS.

Oversikt over hvem som har godkjent klassifiseringskurs finnes på denne linken:

<http://animalia.no/Slakt--kjott--og-eggkvalitet/Klassifisering/Reinsdyr/Klassifiseringshandbok-for-reinsdyrslakt/>.

Dokumentet med oversikten heter «101S Godkjente klassifisører».

Slaktefilene sendes av slakteriene til Landbruksdirektoratet som excel-fil og blir lagt inn i grunnmur jf. forskrift om rapportering av slaktet rein § 4.

Kalveslakttilskuddet gis også ved tap av dyr ved måling av radioaktivitet etter forskrift om kompensasjon for utgifter, merarbeid og økonomiske tap som reieiere påføres som følge av tiltak mot radioaktivitet § 7. Tap av rein må godkjennes av fylkesmannen. Tap av rein ved måling av radioaktivitet er mest aktuelt i de sørsamiske områdene samt for tamreinlagene.

§ 8 Ektefelle-/samboertillegg

Utøver begge ektefellene/samboerne aktiv reindrift i samme siidaandel (jf. reindriften § 13), gis det et ektefelletillegg med kr. 30 000.

Ektefellen må ikke ha eget reinmerke for at siidaandelen skal være berettiget ektefelletillegget. Ektefellene trenger ikke å ha (være ledere i) en felles siidaandel, vilkåret er kun at de «utøver aktiv reindrift i samme siidaandel». Ektefeller/samboere som har hver sin siidaandel, eller er medlem i en annen siidaandel, er ikke berettiget ektefelle-/samboertillegg.

Tilskuddet faller bort dersom en av ektefellene/samboerne hadde en brutto inntekt utenom reindriften på mer enn kr. 200.000 i året før tilskuddsåret. Godtgjørelse for verv i reindriftnæringen regnes her som inntekt i reindriften. Siste ligning for begge ektefellene skal legges ved søknaden om det søkes om dette tilskuddet jf. § 3.

Verv i reindriftnæringen kan være:

- Medlem av Reindriftsstyret/Reindriften Utviklingsfond.
- Medlem i Merkenemnda.
- Medlem i Klagenemnda for merkesaker
- Medlem i distriktsstyret.
- Medlem i rovviltnevd eller rådgivende kontaktutvalg for rovviltsaker i fylket/landet.
- Medlem i styret i NRL.
- Medlem i Det Faste Utvalget (konvensjonen mellom Norge og Sverige).
- Medlem i forhandlingsutvalg/faggruppe for ny reinbeitekonvensjon mellom Norge og Sverige.
- Medlem i Samerettsutvalget.

I tilfeller hvor verv ikke faller inn under de ovennevnte vil det måtte foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfelle.

§ 9 Opplysningsplikt og kontroll

Denne generelle bestemmelsen om opplysningsplikt og kontroll kom inn i forskriften ved reindriftenforhandlingene i 2012/2013.

Departementet fastslår at en slik bestemmelse er avgjørende for at tilskuddsordningene skal kunne forvaltes på best mulig måte, og for å sikre at utbetalingene er i overensstemmelse med de formål som skal oppnås med tilskuddene etter forskriften. Departementet har vist til § 8 i reglementet for økonomistyring i staten, som generelt regulerer adgangen til kontroll av tilskuddsutbetalinger.

Med «reindriftsmyndighetene» menes i denne sammenheng de forvaltningsorgan som er gitt myndighet til å behandle saker etter denne forskriften. De aktuelle forvaltningsorgan er:

- fylkesmannen
- Landbruksdirektoratet
- Landbruks- og matdepartementet.

Ettersom det er fylkesmannen som fatter vedtak i første instans, skal nødvendig informasjon sendes til fylkesmannen.

Første ledd: Alle søkere av tilskudd plikter å gi de opplysninger som reindriftsmyndighetene finner nødvendige i forbindelse med forvaltning av tilskuddsordningen. I nødvendighetskriteriet ligger det at opplysningsplikten ikke er ubegrenset og bare opplysninger med relevans for den enkelte tilskuddssak, eller for å kunne oppfylle reindriftsavtalen kan kreves. Nødvendighetsvilkåret retter seg altså mot to forhold.

Typisk og som oftest vil dette dreie seg om grunnlagsmateriale for å fatte selve vedtaket om tilskudd, samt dokumentasjon som muliggjør effektiv kontroll av om tilskudd er i overensstemmelse med forskriftens målsetninger.

Selv om § 9 er hjemmel for å pålegge siidaandelen å oppgi opplysninger, er det etter forskriften ingen tvangshjemler dersom siidaandelen nekter å oppgi nødvendige opplysninger. Det vil si at forvaltningen ikke kan tvinge vedkommende siidaandel å oppgi opplysningene.

Benyttes hjemmelen må det vurderes om det kommer innunder forvaltningsloven § 14. Etter sistnevnte bestemmelse skal hjemmel for pålegg om å gi opplysninger angis, og det gir også vedkommende tilskuddsmottaker en rett til å klage dersom han eller hun mener han eller hun ikke har en plikt eller lovlig adgang til å oppgi opplysningene.

Forvaltningen kan imidlertid, dersom tilskuddet ikke er utbetalt, stoppe eller holde tilbake utbetalingen etter § 11 dersom opplysningene ikke dokumenteres.

Hvis tilskuddet er utbetalt og vedkommende tilskuddsmottaker nekter å legge frem de opplysninger det er bedt om, må det vurderes om tilskuddet skal kreves tilbake etter forskriften § 12 jf. § 11.

Andre ledd: Med hjemmel i andre ledd kan forvaltningen også kontrollere foretakets (siidaandelens) bokføring, korrespondanse og opptegetninger som vedkommer tilskuddene.

Vilkåret «vedkommer» peker på at det må foreligge en saklig sammenheng og relevans mellom dokumentasjonen og tilskuddet som utbetales.

Kontrollen kan gjennomføres med stedlig kontroll hos foretaket jf. tredje ledd. Når det gjelder revisorbekreftelse er dette tatt med som en «kan-bestemmelse», da det etter departementets vurdering ikke er behov for et generelt krav om dette. Dersom opplysninger kreves lagt fram må det vurderes om forvaltningsloven § 14 kommer til anvendelse for saksbehandlingen.

For bokettersyn som ikke gjennomføres på et offentlig kontor, må det vurderes om forvaltningsloven § 15 kommer til anvendelse. Denne bestemmelsen regulerer tilfeller der forvaltningorganet granskning som ikke blir utført på et offentlig kontor eller annet bestemt tjenestested.

Avtalepartene har imidlertid understreket på forskriftsmøtet 13. juni 2012 at det er skriftlig saksgang som normalt skal benyttes.

Hvis bestemmelsen benyttes bør det gjøres i samråd med forvaltningsorganets jurister.

§ 10 Retting av feilutbetalinger

Denne bestemmelsen angir den generelle hjemmelen for retting av feilutbetalinger. Bestemmelsen er også den selvstendige hjemmelen for etterbetaling. Avkorting eller innkreving og motregning må skje etter reglene i henholdsvis §§ 11 og 12.

Departementet har skrevet følgende om denne forskriftsbestemmelsen i merknadsdokumentet:

«Av bestemmelsen fremgår det at Reindriftsforvaltningen kan rette feil i utbetalt tilskudd, enten ved etterbetaling eller ved krav om tilbakebetaling fra tilskuddsmottakeren (siidaandelen/tamreinlaget). Dette forutsetter omgjøring av det opprinnelige forvaltningsvedtaket, jf. forvaltningsloven § 35.

Etterbetaling er først og fremst aktuelt i de tilfeller hvor det har blitt utbetalt for lite tilskudd og årsaken til feilutbetalingen skyldes forhold hos Reindriftsforvaltningen. Dersom årsaken til feilutbetalingen skyldes forhold hos tilskuddsmottaker, for eksempel ved feilopplysninger, er det ikke gitt at en etterutbetaling skal finne sted. Dersom Reindriftsforvaltningen har utbetalt korrekt tilskuddsbeløp i henhold til søknad, vil tilskuddsmottaker (siidaandelen/tamreinlaget) som hovedregel ikke ha krav på etterutbetaling. Dette til tross for at mottaker ville ha mottatt et høyere tilskuddsbeløp dersom riktige opplysninger hadde vært gitt.

Krav om tilbakebetaling av tilskudd er aktuelt i situasjoner hvor tilskuddsmottaker (siidaandelen/tamreinlaget) har fått utbetalt for mye tilskudd. Dette gjelder uavhengig av om feilen skyldes forhold hos Reindriftsforvaltningen eller tilskuddsmottaker, og om tilskuddsmottaker har innrettet seg i god tro. I slike situasjoner har tilskuddsmottaker fått midler han ikke hadde krav på, og hensynet til et korrekt oppgjør og en sikker forvaltning av offentlige midler må dermed som det klare utgangspunktet, veie tyngre enn hensynet til at mottakeren kan ha innrettet seg etter utbetalingen.»

I saker om tilbakebetaling sendes det forhåndsvarsel til søker om at det er oppdaget at det har skjedd en feilutbetaling, at saken vurderes, og at utfallet av saken kan bli at det kommer et krav om tilbakebetaling jf. forvaltningsloven § 16. Krav om tilbakebetaling krever en omgjøring av opprinnelig vedtak etter forvaltningsloven § 35, og det må undersøkes av om vedtaket kan omgjøres etter forvaltningsloven § 35, og evt. hvilke saksbehandlingskrav det stilles for omgjøringen etter forvaltningsloven § 35.

Dersom tilskudd kreves tilbakebetalt jf. § 10 er det et enkeltvedtak. Vedtak om tilbakebetalingskrav følges opp etter § 12.

Med «reindriftsmyndighetene» menes det samme som etter § 9.

§ 11 Avkortning m.v.

Tidligere var denne bestemmelsen en del av grunnvilkåret om å ha en lovlig reindrift. Den ble endret og opprettet som en egen bestemmelse om avkortning eller bortfall av tilskuddet i forbindelse med reindriftsavtalen 2012/2013.

Endringen var ikke ment som en realitetsendring ettersom siidaandelen/tamreinlaget fortsatt har en plikt til å utøve reindrift i henhold til gjeldende lover og forskrifter.

Å ha et inngangsvilkår om å drive lovlig reindrift er ikke hensiktsmessig, ettersom det er svært ressurs- og tidskrevende å følge det opp i forkant av at tilskudd behandles. Det blir fra 2015/2016 lagt opp til kontroll i etterkant, med påfølgende sanksjoner om det avdekkes potensielle ulovligheter eller brudd på regelverk.

I merknadsdokumentet til forskriften går det følgende frem om denne bestemmelsen:

«Et overordnet mål er å sikre forsvarlig forvaltning av samfunnets fellesmidler. Departementet ser det derfor som rimelig at den som klanderverdig tilegner seg høyere tilskudd enn man er berettiget til, må regne med å kunne tape på dette.

Selv om det ikke følger direkte av forskriftens ordlyd, har forvaltningen adgang til å tilbakeholde tilskudd når vilkår for avkortning foreligger (ettersom dette vil være mindre byrdefullt overfor tilskuddsmottaker). En kan tenke seg tilfeller hvor tilbakeholdelse av tilskudd kan bli aktuelt dersom noen uaktsomt har gitt feilaktige opplysninger, jf. første ledd, men de mest praktiske tilfellene vil nok knytte seg til tilfeller hvor noen driver sin virksomhet i strid med lover eller forskrifter for reindriftsnæringen, jf. annet ledd. Tilbakeholdelse av tilskuddsmidler vil da kunne iverksettes inntil regelverksbruddet opphører, og vil skape et oppfyllellespress. Bestemmelsen kan derfor benyttes selv om tilskuddsmottaker var i god tro.

Det følger av første ledd at tilskuddet kan avkortes helt eller delvis i de tilfeller der tilskuddsmottaker uaktsomt eller forsettlig har gitt feil eller mangelfulle opplysninger i søknaden, som har eller ville dannet grunnlag for en urettmessig utbetaling av tilskuddet. I de tilfeller foretaket har gitt uriktige opplysninger i aktsom god tro, kan avkortning ikke finne sted. Det stilles imidlertid strenge krav til tilskuddsmottakers aktsomhet.

I henhold til annet ledd kan tilskuddet også avkortes dersom tilskuddsmottaker (siidaandelen/tamreinlaget) etter Reindriftsforvaltningens vedtak driver eller har drevet sin virksomhet i strid med lover eller forskrifter for reindriftsnæringen. Bestemmelsen har som formål å påvirke tilskuddsmottaker til å legge om til en lovlig drift samt å markere at staten ikke ønsker å støtte ulovlig virksomhet.»

Første ledd:

Når det skal vurderes om tilskuddsmottaker har opptrådt uaktsomt (simpel uaktsomhet) er dette en vurdering av om vedkommende person har opptrådt i strid med hva en alminnelig aktsom person i samme situasjon og stilling ville gjort. Dette er en objektiv vurdering, der man setter opp en norm for hva en alminnelig aktsom reindriftsutøver ville gjort i samme situasjon, og sammenligner denne med handlingene til den aktuelle tilskuddsmottaker.

I normen for hva en alminnelig aktsom reindriftsutøver plikter å gjøre sees det hen til pliktene og rettighetene som fremgår av reindriftsloven kapittel 3 og 4. Reindriftsutøveren er også selvstendig næringsdrivende og en profesjonell part. Dette høyner aktsomhetskravet, og det forventes blant annet at reindriftsutøverne plikter å sette seg inn i og holde seg oppdatert på lovverk og regler som gjelder hans/hennes næringsutøvelse. Dette gjelder regler om tilskudd, skatt osv.

Metodisk bør saksbehandler sette opp en norm for hva som generelt gjelder for reindriftsutøvere, og så behandle spørsmålet om reindriftsutøveren har handlet i strid med denne. Har han eller hun gjort det, har vedkommende opptrådt uaktsomt.

Det er imidlertid viktig å være bevisst på at de forskjellige momentene kan tale både for og mot uaktsomhet. F.eks. er det alvorlig å overtre en grunnleggende bestemmelse, men det må også ses hen til hvorfor tilskuddsmottaker opptrådte slik han/hun gjorde. Stikkord her kan være dyrevelferdsmessige hensyn, klimatiske forhold osv. Tidligere praksis kan være relevant når vurderingen gjøres, men man må være oppmerksom på at etter tidligere regelverk var det ikke et aktsomhetskrav knyttet til anvendelsen av regelen.

Hvis en reindriftsutøver for eksempel uaktsomt har oppgitt at de har mer avgiftspliktig næringsinntekt enn det de i realiteten hadde, og slik sett har fått utbetalt produksjonspremie for mer enn de hadde rett til, så kan det i tillegg til å kreve tilbake det uriktige utbetalte beløpet, treffes vedtak om avkortning av tilskudd.

Straffeloven av 2005 § 13 definerer uaktsomhet som: «[d]en som handler i strid med kravet til forsvarlig opptreden på et område, og som ut fra sine personlige forutsetninger kan bebreides, er uaktsom». Denne regelen kan ikke anvendes direkte og som rettslig grunnlag, men er ment som en illustrasjon på regelen om uaktsomhet. Det rettslige grunnlaget er her forskriftens § 11.

Når det skal vurderes om tilskuddsmottaker har opptrådt forsettlig er dette en subjektiv vurdering. Dette betyr at forvaltningen i den aktuelle sak må sannsynliggjøre at vedkommende ved sin handling må ha ment å ville tilegne seg en urettmessig utbetaling av tilskudd.

Spørsmålet her blir om den aktuelle tilskuddsmottaker **ved sin handling har ment** å tilegne seg en urettmessig utbetaling av tilskudd. Saksbehandler må sette i tilskuddsmottakers sted og vurdere hva den aktuelle tilskuddsmottaker mente å gjøre ved sine handlinger. En vurdering av forsett er en psykologisk vurdering.

Dette krever i henhold til forvaltningslovens § 25 en svært nøye vurdering og begrunnelse, samtidig som det er svært krevende. **Det anbefales derfor at saksbehandler ikke anvender**

regelen om forsett, og heller vurderer forholdet opp mot uaktsomhetskravet, ettersom dette er en objektiv vurdering.

Når forskriften inneholder vilkåret «[h]ar eller ville dannet grunnlag for en urettmessig utbetaling» peker dette på to ting. Det ene er at utbetaling eller vedtak om utbetaling ikke må være fullbyrdet jf vilkåret «ville dannet», det vi si at det ikke faktisk må ha skjedd. For det andre er det et krav om årsakssammenheng.

Ved vurderingen om det er årsakssammenheng blir spørsmålet om innlevering av feil eller mangelfulle opplysninger **var en nødvendig betingelse for om** vedtak om utbetaling ble eller kunne blitt fattet. Dersom opplysningene ikke hadde blitt levert inn, ville eller kunne vedtaket blitt fattet uansett? Dersom vedtaket kunne eller ville blitt fattet uavhengig av om opplysningene ble sendt inn, kan ikke tilskuddet avkortes. Siden det ikke er krav om at vedtak om utbetaling eller utbetaling i seg selv må ha skjedd, er det av hensyn til tilskuddsmottakers rettssikkerhet et vilkår om årsakssammenheng.

Vilkåret «kan» peker at forvaltningen i utgangspunktet står fritt til å avkorte tilskuddet. Dette vurderes ut fra en skjønnsmessig helhetsvurdering der alle momenter ved forholdet trekkes inn, både det som taler for og imot avkortning. Aktuelle momenter er forholdets art (hva har skjedd), hvor klanderverdig forholdet er, grad av uaktsomhet osv.

Vurderingen om hele eller deler av tilskuddet avkortes beror i utgangspunktet også på et fritt skjønn. Også her må det foretas en konkret helhetsvurdering. Momentene fra vurderingen av om tilskuddet skal avkortes eller ikke kan også brukes her. Jo mer klanderverdig handlingen er, jo mer kan tilskuddet avkortes. Størrelsen på trekket og de driftsøkonomiske konsekvensene dette har for den aktuelle tilskuddsmottaker må vurderes opp mot hvor alvorlig regelverksbruddet er, sett i forhold til denne tilskuddsordningen og dens formål. For å ivareta kravet til likebehandling, bør det ved avgjørelsen bør det ses hen til lignende saker.

I vedtaket om tilskudd der det er anvendt bestemmelser med skjønn slik som her, skal det **eksplisitt fremgå** hvilke momenter som inngår i skjønnen og hvordan de er vektlagt jf. forvaltningslovens § 25.

Bestemmelsen kan brukes i de tilfeller der tilskuddet ikke er utbetalt. Dette fremgår av vilkåret om at «hele eller deler av tilskuddet [kan] avkortes.»

Andre ledd:

Bestemmelsen gjelder tilbakehold av tilskudd.

I første setning er det to kumulative vilkår. At vilkårene er kumulative betyr at begge vilkår må være oppfylt for at bestemmelsen i det hele tatt kan anvendes. De to aktuelle vilkårene er

- 1) at tilskuddsmottaker i henhold til Reindriftsmyndighetenes vedtak må ha drevet sin virksomhet i strid med lover eller forskrifter for reindriftsnæringen,
- 2) og at det må vært utvist uaktsomhet eller forsett.

Når bestemmelsen bruker uttrykket «i henhold til Reindriftsmyndighetenes vedtak» innebærer dette at må ha vært fattet vedtak, som den aktuelle parten må ha fått overlevert til seg. Selv

om det står «har drevet» betyr ikke dette at forhold som er opphørt kan tas med. Er det ulovlige forholdet i henhold til vedtaket opphørt, kan ikke tilskuddet tilbakeholdes.

Vedtaket kan basere seg på reindriftsloven med forskrifter og forskriftene som er gitt med hjemmel i reindriftsavtalen og reindriftsloven. Vedtaket må også være fattet av Fylkesmannen, Landbruksdirektoratet eller LMD. Bestemmelsen kan ikke anvendes på tilfeller der siidaandelen har overskredet sitt reintall, ettersom dette er uttømmende (fullstendig) regulert i forskriftens § 2.

Også her står forvaltningen i utgangspunktet fritt til å bestemme om de vil holde tilbake tilskuddet, og hvis ja, med hvor stor del. Det henvises til det som er skrevet ovenfor.

Tilskuddet kan bare holdes tilbake inntil det aktuelle forholdet er rettet.

I andre setning er det gitt anledning til avkortning dersom tilskuddsmottaker ved overtredelsen beskrevet i første setning har opptrådt grovt uaktsomt eller forsettlig. Også her gjelder at det må ha vært fattet vedtak, og at vedtak må ha blitt underrettet tilskuddsmottaker.

Ved vurderingen av om tilskuddsmottaker har opptrådt grov uaktsomt skal dette vurderes på samme måte som simpel uaktsomhet. Forskjellen her er graden av avviket. Ved grov uaktsomhet dreier det seg om et **markert avvik** fra alminnelig handlemåte for en alminnelig aktsom person i samme situasjon. Også dette er en objektiv vurdering. Hvor markert graden av avvik skal vurderes opp mot avvikets art og omfang. Hva har tilskuddsmottaker gjort, hvor lenge har det pågått, hvor stort avvik er handlingen fra det som forventes av reindriftsutøvere osv.

I straffeloven § 13 heter det at «[u]aktsomheten er grov dersom handlingen er svært klanderverdig og det er grunnlag for sterk bebreidelse». Som ovenfor kan ikke denne bestemmelsen anvendes som en direkte hjemmel, og er kun ment som en illustrasjon.

Vurderingen er den samme som for simpel uaktsomhet, og alle relevante momenter skal tas med.

Det anbefales å ikke anvende bestemmelsen om forsett, se ovenfor.

Ved den konkrete vurderingen av hvor mye som skal avkortes må det foretas en forholdsmessighetsvurdering. Størrelsen på trekket og de driftsøkonomiske konsekvensene dette har for den aktuelle tilskuddsmottaker må vurderes opp mot hvor alvorlig regelverksbruddet er, sett i forhold til denne tilskuddsordningen og dens formål.

En eventuell avkortning eller tilbakehold av tilskudd er å regne som enkeltvedtak og reglene i forvaltningsloven kap. IV-VI kommer til anvendelse.

Innkrevning av avkortingsbeløp foretas etter § 12, der det fremgår at disse kan også kreves tilbakebetalt, eller man kan foreta en motregning i senere tilskuddsutbetalinger.

§ 12 Innkreving av tilbakebetalings- eller avkortingsbeløp

Følgende går fram av merknadene til forskriften:

«Første ledd fastslår at tilbakebetalingsbeløp eller avkortingsbeløp kan kreves tilbakebetalt eller motregnes i senere tilskuddsutbetalinger. Paragrafen tilsvarende bestemmelser i andre tilskuddsforskrifter innenfor Landbruks- og matdepartementets forvaltningsområde.²

Av annet ledd fremgår det at krav fra offentlig myndighet som utspringer av tilskuddsordninger over reindriftsavtalen kan motregnes i tilskuddsutbetalinger til tilskuddsmottakeren.

Tredje ledd hjemler adgangen til å kreve renter tilsvarende den til enhver tid gjeldende forsinkelsesrenten.³ Der tilskuddsmottakeren har vært i god tro angående feilutbetalingen, pålegges det ingen rente på tilbakebetalingskravet. I tilfeller hvor foretaket burde ha forstått at tilskuddet måtte betales tilbake, løper rentene fra tilbakebetalingskravet kom frem til mottaker, mens det der foretaket har vist grov uaktsomhet eller forsett, kan det kreves renter fra utbetalingstidspunktet for det urettmessige tilskuddet.»

Første ledd:

Første ledd omhandler tilfeller der utbetaling har skjedd i strid med vilkårene for tilskudd.

For at tilbakebetaling skal kunne kreves, må vedtaket som innvilget tilskuddet omgjøres etter forvaltningsloven § 35. Dette betyr at det må sendes forhåndsvarsel til tilskuddsmottaker med frist for uttalelse iht. forvaltningslovens § 16. Videre må vilkårene for omgjøring etter forvaltningsloven § 35 være oppfylt.

Dersom feilen avdekkes mer enn tre uker etter at søker har fått melding om vedtak om utbetaling, vil en omgjøring til ugunst for søker normalt være avhengig av at dette vedtaket regnes som ugyldig jf. forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav c.

I de tilfellene vedtaket om utbetalingen bygger på feil faktaopplysninger, eller mangler hjemmel, vil vedtaket som hovedregel være ugyldig etter alminnelig forvaltningsrettslige prinsipper.

Det må likevel foretas en konkret vurdering av om vedtaket er ugyldig etter den ulovfestede ugyldighetslæren. Det er en henvisning til denne i forvaltningslovens § 35 siste ledd. Dette omfatter innholdsmangler, tilblivelsesmangler og skjønns- og rettsmangler. Jurist bør konsulteres dersom dette skal vurderes.

Dersom vedtaket er heftet med en saksbehandlingsfeil, må saksbehandlingsfeilen ha virket inn på vedtaket jf. forvaltningsloven § 41, det vil si at feilen må ha virket bestemmende på vedtakets innhold.

---

² Se for eksempel forskrift om tilskudd ved tap i epleproduksjon forårsaket av rognebærmøll, forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket, forskrift om pristilskudd i landbrukssektoren.

³ Lov 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling § 3

I de tilfellene vedtaket ikke er ugyldig kan omgjøring kun skje dersom tilskuddsmottaker varsles om omgjøring innen tre uker etter at brevet om tilskuddsutbetaling ble sendt, hensynet til andre privatpersoner eller offentlige interesser tilsier det, og melding om omgjøringen sendes vedkommende innen tre måneder etter at det ble sendt melding om tilskuddsutbetaling jf. fvl. § 35 tredje ledd.

Omgjøring av utbetalingsvedtaket er et enkeltvedtak, og krav om tilbakebetaling av urettmessig utbetalt tilskudd er også et enkeltvedtak. Som oftest gjøres disse vedtakene samtidig.

I de tilfeller der forhold i strid med § 10 og § 11 oppdages i løpet av behandlingen av tilskuddet, før tilskudd er utbetalt, fattes vedtak om avkortning som regel som en del av den ordinære tilskuddsbehandlingen og § 12 vil da ikke komme til anvendelse.

Det beror på et skjønn om motregning og tilbakebetaling skal foretas, jf vilkåret «kan». Det vises til avklaringen om dette skjønnnet ovenfor om § 11.

Både første og andre ledd angir en selvstendig hjemmel til motregning. Det vil si at forvaltningen ikke trenger å gå veien om ulovfestede motregningsregler etter pengekravsretten. Bestemmelsen kan imidlertid suppleres med de ulovfestede motregningsreglene.

Generelt er det også enklere å motregne fremfor å kreve et beløp tilbakebetalt. Forvaltningen slipper også kostander med evt. inkasso og tvangsinndrivelse av krav.

Dersom det foretas *motregning* må vedtaket om utbetaling av tilskudd omgjøres, se avklaring ovenfor. Det må ikke fattes nytt enkeltvedtak om motregning, ettersom selve enkeltvedtaket (som angir partens rettigheter og plikter) allerede er fattet ved vedtaket om tilskudd.

Dersom forvaltningen erklærer motregning, må det aktuelle forvaltningsorganet varsle tilskuddsmottaker om det før selve motregningen gjøres.

Andre ledd:

Vilkåret om at kravet må «utspringe[.] (.) [fra] ordninger over reindrifftsavtalen» betyr at det må være tilskuddsordninger som har sin hjemmel i reindrifftsavtalen. Oversikten over disse ordningene gis ut hvert år i forskriftsheftet til reindrifftsavtalen.

Tredje ledd:

Bakgrunnen for denne regelen er at det skal være lite attraktivt for tilskuddsmottaker å ta sjansen på å beholde et uberettiget beløp inntil det eventuelt blir krevd tilbake. Regelen søker også å forhindre at feilutbetalinger skjer, ettersom risikoen for å bli ilagt renter skal skjerpe søkerens aktsomhet ved utfylling og innlevering av søknad om tilskudd.

Vilkåret «aktsom god tro» er et innarbeidet juridisk begrep. Vurderingen er objektiv og ligner til dels på vurderingen om en tilskuddsmottaker har opptrådt uaktsomt. Vurderingstemaet er om tilskuddsmottaker kjente eller burde kjenne til at utbetalingen av

tilskuddet var urettmessig, det vil si at tilskuddsmottaker ikke hadde krav på utbetalingen. Reindriftsutøvere er selvstendig næringsdrivende, og det stilles et strengt aktsomhetskrav til de. Det må foretas en helhetsvurdering der alle relevante momenter må nevnes.

Som nevnt før stilles det strenge krav til vedtakets skriftlige begrunnelse når det rettslige grunnlaget beror på et skjønn jf. forvaltningsloven § 25.

For forklaring om hva som ligger i «[g]rov uaktsomhet», se ovenfor. Som tidligere anbefales det ikke å anvende vilkåret om forsett.

§ 13 Administrasjon, klage og dispensasjon

Første ledd:

Tilskudd utbetales av Landbruksdirektoratet avdeling reindrift. Tilskuddet utbetales til den som står oppført som leder av siidaandelen.

Hvis et ektepar innehar en felles siidaandel, utbetales tilskuddet til det kontonummeret som er oppgitt på søknadsskjemaet. Det er ikke anledning til å dele opp tilskuddet for utbetaling til flere konti.

Dersom siidanandelsleder(e) i etterkant av søknaden kommer med et annet kontonummer, kan tilskuddet utbetales til dette nye kontonummeret. Alle privatrettslige avtaler siidanandelsleder(e) inngår om fordeling av tilskuddet er forvaltningen uvedkommende.

Andre ledd:

Dersom direktør for reindrift i Landbruksdirektoratet fatter vedtak om dispensasjon etter forskriftens § 6 fjerde ledd (om dispensasjon fra inntektsgrensen i bestemmelsens andre ledd ved avvikling av en siidaandel der hele flokken slaktes). Dersom dette gjøres kan vedtaket påklages til Landbruks- og matdepartementet etter reglene i forvaltningsloven jf forskriftens § 13 andre ledd. Dette er et unntak fra den klare hovedregel om at Landbruksdirektoratet avdeling reindrift er endelig instans ved påklaging av vedtak.

Tredje ledd:

Hvorvidt det skal innvilges dispensasjon eller ikke er en skjønnsmessig helhetsvurdering jf. vilkåret «i særlige tilfeller». Bestemmelsen er også en «kan»-regel. Dette betyr at **det først må vurderes om det foreligger et «særlig[] tilfelle», deretter en vurdering om bestemmelsen i det hele tatt skal anvendes.** Momenter i «kan»-skjønnnet er beskrevet ovenfor.

Departementet har i sin kommentar til forskriften skrevet at «*Dispensasjonsadgangen er ment som en sikkerhetsventil og skal kun anvendes i helt spesielle tilfeller, f.eks. for å unngå utilsiktede konsekvenser av regelverket. Dispensasjonen kan imidlertid ikke gå ut over formålet med forskriften. Det er altså svært begrenset adgang til å dispensere, og i tidligere forskrift § 14 om dispensasjon ble det uttrykt som at det måtte "foreligge ekstraordinære forhold som kan vanskeliggjøre videre drift og som ligger utenfor leder av siidaandelens kontroll". Dette er slik departementet ser det bare en beskrivelse av forhold som vil regnes*

som særlige tilfeller. Et konkret eksempel er en situasjon hvor en vesentlig andel av reinflokken blir drept av tog eller går utfor et stup.»

I dette fremgår det at dispensasjonsadgangen er ment som en **sikkerhetsventil, og skal kun anvendes i helt spesielle tilfeller**, og det tilsier at **regelen skal praktiseres strengt**. Den nye regelen om dispensasjon er noe utvidet med hensyn til angivelse av hvilke forhold den kan få anvendelse på i forhold til den tidligere regel, og dette må en være oppmerksom på ved anvendelse av tidligere praksis.

Det må foretas en konkret vurdering av om det er tilstrekkelige grunner for å innvilge dispensasjon eller ikke. I helhetsvurderingen må det tas hensyn til alle forhold som kan ha betydning for saken, både forhold som taler for og imot å gi dispensasjon. Det må ses hen til hvilken regel det søkes om dispensasjon fra, eks. tidsfrister for søknad eller ett grunnvilkår for å motta tilskudd. Rimelighetshensyn skal vurderes, og det må ses hen til tidligere liknende saker.

Når det gjelder tidligere praksis knyttet til bestemmelsen vises det blant annet til brev fra LMD 21. september 2007, der «ekstraordinære forhold» i tidligere forskrift er blitt definert å være *«faktiske omstendigheter i tilknytning til den daglige drift som avviker så vesentlig fra de ordinære driftsforhold at de bør anses som ekstraordinære. Det kan ikke gis en utømmende liste over hvilke forhold som vil måtte regnes som ekstraordinære. Dette må i all hovedsak vurderes konkret. Det må imidlertid legges til grunn at disse ekstraordinære forholdene er hendelser som vanskeliggjør videre drift fordi mye av grunnlaget for driften gjennom disse hendelsene er forsvunnet. Likevel er det lagt til grunn gjennom praksis at som hovedregel kan verken klimatiske forhold eller rovdyrproblematikk anses som ekstraordinære.»*

I 2003 skjerpet avtalepartene dispensasjonsadgangen ved at de mente at klimatiske forhold ikke skulle omfattes av dispensasjonsadgangen. Generelt vanskelige driftsforhold faller utenfor dispensasjonsadgangen (snøforhold, temperaturveksling, isdannelse osv.) Annerledes stiller det seg dersom flokken rammes av ulykker som blant annet drukning, snøskred, akutt sykdomsutbrudd som medfører stort tap av rein, da kan det vanskeliggjøre videre drift.⁴

Praksis viser at også til dels langvarige konflikter og samarbeidsproblemer mellom utøvere i en siida/distrikt ikke gir adgang til å dispensere etter bestemmelsen.

Som nevnt tidligere stilles det strenge krav til vedtakets skriftlige begrunnelse når det rettslige grunnlaget beror på et skjønn jf. forvaltningsloven § 25.

---

⁴ Brev fra LMD til Sivilombudsmannen 13.07.06 med informasjon om hvordan dispensasjonsadgangen forstås i praksis (2005/1903)

